

УДК 32.019.5:352(477)

М. Стадник

СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Зроблено аналіз стану становлення публічної політики в Україні. Класифіковано принципи публічної політики. Окреслено коло основних суб'єктів, виділено тенденції та означено основні напрями подальшого розвитку публічності політичних процесів в Україні.

Ключові слова: публічна політична діяльність, публічна політика, принципи публічної політики, суб'єкти публічної політики.

Формування засад громадянського суспільства, розбудова правової держави, потреба нейтралізації негативних тенденцій, посилення тиску на діяльність урядових структур із боку суспільства, необхідність формування засад публічної політики в Україні вимагають розуміння складних механізмів публічної діяльності.

Значною мірою формуванню сучасного бачення ролі публічності в системі вироблення та реалізації державної політики сприяли праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: А. Ахременка, Е. Квейда, П. Брауна, Д. Белла, І. Бестужева-Лади, В. Авер'янова, С. Телешуна, О. Пухкала, І. Рейтеровича, Ю. Сауха, С. Ситник, О. Титаренка та інших.

Проте, незважаючи на досить значну кількість праць, питання становлення публічної політики в Україні є недостатньо розробленим.

Мета статті – проаналізувати тенденції становлення публічної політики в Україні.

Глобальні ризики, які загрожують світу, сформували нові виклики у сфері публічної політики [1] як форми політичного процесу, що реалізується в публічному просторі, підтримується інформаційно-комунікаційними ресурсами та представлена комплексом прозорих вертикальних та горизонтальних взаємодій його учасників.

Особливістю сучасних політичних процесів є значне зростання вимог, які суспільство пред'являє політичній системі, що спонукає державу перекладати деякі функції на інших, недержавних, акторів, які все активніше включаються у процеси вироблення політики, спрямованої на забезпечення суспільних інтересів і задач.

В Україні запити на публічну політику були зумовлені тим, що численні групи інтересів отримали реальну можливість брати участь у формуванні політичного порядку денного, впливати на процес розроблення й втілення політичних рішень та спільно з всіма учасниками політичного процесу, вибудовувати складну мережу взаємозв'язків (рис. 1).

Належачи до різних організацій та представляючи іноді протилежні інтереси, численні дійові суб'єкти утворюють комунікативними взаємодіями сфери щодо гармонізації соціальних інтересів. А тому лише конструктивна взаємодія всіх суб'єктів політичного процесу забезпечує публічне вироблення ефективних стратегічних завдань, від вирішення яких залежить майбутнє держави. Перевагою такої публічної реалізації політики є те, що вона сприяє:

- забезпеченню відкритості й прозорості дій органів державної влади та місцевого самоврядування, активізації участі всіх інших суб'єктів політичного процесу у формуванні, виробленні та реалізації політичного курсу [2];
- налагодженню зворотнього зв'язку з громадськістю, публічного діалогу, партнерських відносин органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, підвищенню ефективності механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики;
- засобам масової інформації в наданні суспільству можливості не лише знайомитися з перебігом подій, з позицією політичних та громадських лідерів, виступати основним каналом передачі інформації, зокрема і політичної, а й бути каналом впливу на суб'єкти публічної політики;
- підтриманню публічності відносин влади та бізнесу [3];
- співпраці суб'єктів політичного процесу з представниками фахових наукових знань та із незалежними аналітичними центрами, що є невід'ємним елементом демократичної політичної культури.

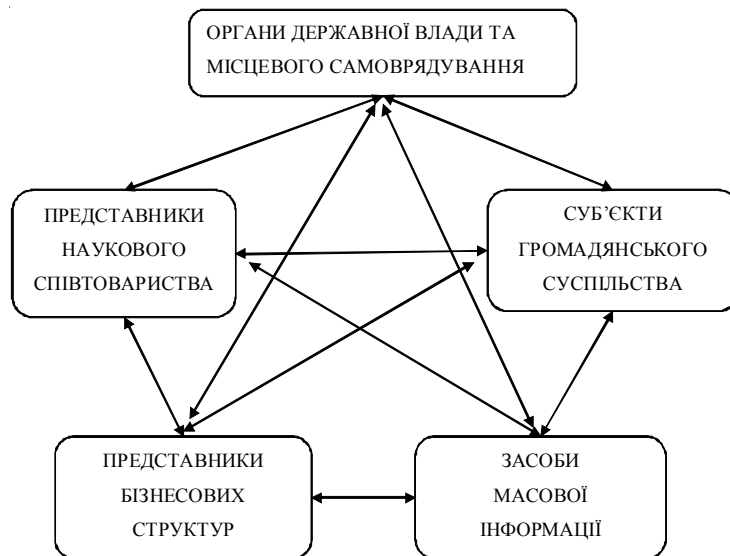

Рис. 1. Суб'єкти публічної політики

Особливістю публічної політики є те, що як держава, так і громадянське суспільство, вимушені апелювати до громадян, потребуючи схвалення та суспільної підтримки обраного варіанта рішень та дій. Адже політика реалізується як через суспільство, так і через державні інститути публічної влади. Саме тому, намагаючись досягти підтримки та ефекту мобілізації суспільства, держава використовує сучасні методи формування громадської думки. Водночас публічна політика, регламентована демократичними процедурами, легітимізує громадську думку, створює контрагента в особі громадськості, готового до діалогу. Саме у результаті такого діалогу відбувається легітимація влади. Цінність публічної політики полягає у тому, що вона є необхідною умовою існування сильної демократичної держави та одночасно головним атрибутом розвинутого громадянського суспільства.

Як слушно зазначає С. Телешун, публічна політика – це передусім легітимний спосіб формування стратегічних політико-економічних рішень та публічне схвалення політики як засіб проведення державної політики. Тобто та ж сама соціогуманітарна політика може реалізовуватися і без використання демократичної процедури. Проте сама публічна політика з використанням демократичних засобів мобілізації суспільства може виступати як напрям легітимації владних структур [4].

Отже, публічна політика (public policy) як політика суб'єктів публічного управління, що заснована на механізмах публічного узгодження інтересів заінтересованих сторін, спрямована на досягнення суспільнозначимих цілей та вирішення суспільноважливих завдань [5].

Аналізуючи феномен сучасної української публічної політичної діяльності, потрібно відмітити поступове становлення принципів публічної політики:

- утвердження гласності: свобода слова, відсутність монополії на засоби масової інформації, наявність альтернативних ЗМІ;
- формування засад політичного плюралізму: свобода конкуренції та суперництва політичних еліт, зокрема правлячої політичної еліти та опозиційної;
- законодавче закріплення соціальної мобільності еліт шляхом встановлення терміну перебування при владі виборних та призначених осіб;
- формування розуміння потреб щодо дотримання балансу інтересів різних соціальних сил як важливий елемент демократичного розвитку суспільства та економічної стабільності держави;
- виокремлення законодавчих основ необхідності дотримання демократичних процедур політичного процесу;
- формування загального прогресивного поступу щодо становлення публічної діяльності, пов'язаного з розвитком громадянського суспільства в Україні.

І все ж, якщо розглядати публічну політику як низку послідовних рішень, прийнятих різними публічними суб'єктами [6], потрібно враховувати наявність чинників, що сприяють її формуванню (рис. 2).

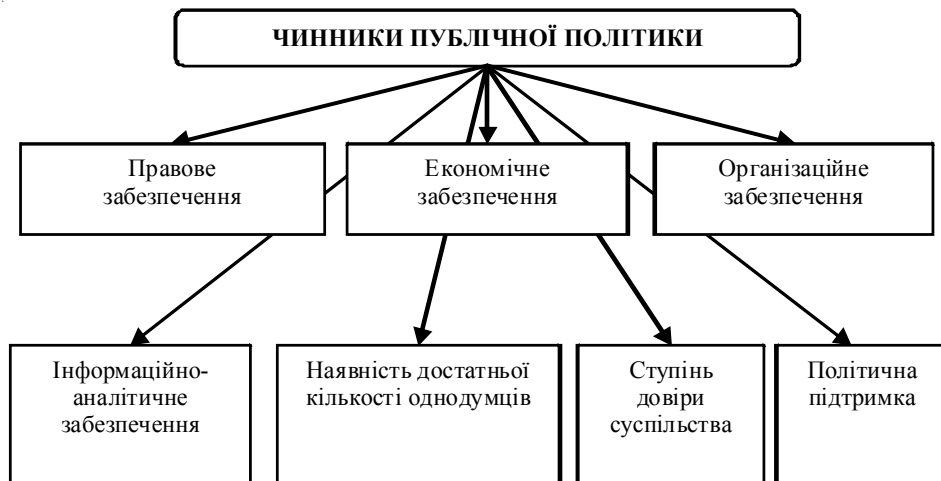

Рис. 2. Чинники публічної політики

Одним з інструментів публічної політики є впровадження електронного урядування тощо такої форми організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій, орієнтованих на задоволення потреб громадян.

Впровадження електронного урядування є нагальною потребою у зв'язку із наявністю таких першочергових завдань, як:

- забезпечення якісно нового рівня управління державою та суспільством загалом;
- вдосконалення взаємодії між органами державної влади, бізнесом та громадянами;
- необхідність підвищення: рівня довіри суспільства до влади; якості державних послуг; зниження витрат на утримання державного апарату;
- підвищення активності громадян та бізнесу у формуванні та реалізації політико-адміністративних рішень;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки та міжнародного іміджу України;
- зменшення адміністративного навантаження на організації та громадян, пов'язаного із поданням в органи державної влади необхідної інформації, зниження кількості звернень громадян в органи державної влади для надання послуг і скорочення часу очікування за рахунок підвищення оперативності взаємодії органів державної влади на основі інформаційно-комунікативних технологій;
- гарантування рівня інформаційної відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, підвищення рівня довіри та взаємодії, скорочення витрат часу на реалізацію людиною і громадянином своїх конституційних прав та обов'язків за рахунок створення нових та модернізації діючих відомчих сайтів у мережі Інтернет.

З метою інтенсифікації процесу е-урядування:

- схвалено Концепцію Національної програми інформатизації;
- сформульовано Основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 рр.;
- прийнято понад 15 постанов Кабінету Міністрів України, які формують загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплюють право особи на інформацію в усіх сферах суспільного та державного життя України;
- створено Центри надання адміністративних послуг, у яких надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії із суб'єктами надання адміністративних послуг.

Проте станом на 1 січня 2014 р., створено лише 120 таких центрів, всього їх має бути 684 [7].

Ефективному впровадженню електронного урядування протидіють певні фактори:

- недостатня сформованість нормативно-правового забезпечення;
- недостатній рівень національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- низький рівень фінансування та ефективності використання наявних ресурсів;
- низький рівень інформатизації окремих галузей економіки та регіонів;
- недостатній рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями серед державних службовців та громадян загалом;
- складний процес адаптації громадян до соціальних інновацій.

Феноменом становлення публічної політики в Україні є той факт, що на загальнодержавному рівні не повною мірою підготовлено фахівців у цій сфері державного управління. На вимогу часу вперше в державі із 2008 р. у Національній академії державного управління при Президентіві України кафедрою політичної аналітики та прогнозування (завідувач – професор С. Телешун) відкрито нову спеціальність “Публічна політика та управління” за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки “магістр” на денній, заочній та вечірній формах навчання. З метою забезпечення навчального процесу щодо підготовки висококваліфікованих фахівців професорсько-викладацьким складом кафедри розроблено, відповідно до Європейських стандартів, 24 дисципліни з Публічної політики та управління, серед яких:

- публічна політика як соціальне явище;
 - філософські основи публічної політики;
 - теорія та практика аналізу публічної політики;
 - політичні інститути та процеси публічної політики;
 - реформування управління та публічна політика;
 - формування публічної політики та системна модернізація суспільства:
- прогнозування ризиків та перспектив;
- механізми реагування на виклики публічної сфери у системі забезпечення реалізації публічних інтересів;
 - мережеві спільноти та інформаційні ресурси публічної політики;
 - інформаційно-аналітичне забезпечення публічної політики та управління;
 - конструювання політичних відносин у публічній політиці;
 - групи інтересів та політичні відносини в публічній політиці;
 - конфлікти в публічній політиці та управлінні;
 - прогнозування впливу інститутів та суб’єктів публічної політики на розвиток міжконфесійних процесів.

Зрозуміло, що це не може у короткий термін задовільнити потребу органів державної влади у висококваліфікованих фахівцях, а тому, вочевидь, необхідно відкрити спеціальність “Публічна політика та управління” та проводити підготовку і в регіональних інститутах НАДУ та в інших вищих навчальних закладах.

Висновки:

1. В Україні здійснюється поступове становлення принципів публічної політики.
2. Публічна політика стає не лише специфічною формою комунікації суб’єктів політичного процесу, а й необхідною умовою подальшого розвитку демократії в нашій державі.

3. Управлінські та політичні рішення сьогодення можуть бути ефективними лише за умови дотримання принципів публічної політики, тобто, якщо вони:

- формувалися високопрофесійною, здатною враховувати тенденції часу владою;
- вироблені з урахуванням всіх основних груп інтересів, вимог ефективно діючого громадянського контролю, політичної опозиції, незалежних засобів масової інформації тощо;
- прозоро впроваджуються в практику компетентними виконавцями.

З метою становлення публічного управління в Україні необхідно:

1. Підвищити рівень підготовки державних службовців до роботи в умовах публічної діяльності влади.
2. Розширити коло наукових інтересів у сфері формування засад публічності політичної діяльності.

3. Інтенсифікувати процес впровадження електронного урядування.
4. Розробити теоретико-методологічні основи публічної політики в Україні шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій з обміну досвідом, зокрема і з колегами із країн ЄС, що мають досвід публічної політичної діяльності.

Література

1. Публічна політика та управління [Текст] : наук. розроб. / авт. кол. : С. О. Телешун, О. Р. Титаренко, С. В. Ситник [та ін.]. — К. : НАДУ, 2010. — 36 с.
2. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії / С. О. Телешун // Відкриті очі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.htm>.
3. Ситник С. В. GR – інструмент функціонального представництва інтересів та забезпечення публічної політики / С. В. Ситник // Відкриті очі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/04/gr.html>.
4. Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи / С. Телешун // Політ менеджмент [Текст]. — 2009. — № 2. — С. 35—45.
5. Телешун С. Що таке публічна політика? / С. О. Телешун // Відкриті очі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/12/blog-post_26.html.
6. Розроблення публічної політики [Текст] : практ. посіб. / уклад. А. О. Чемерис. — К. : ТОВ “Софія”, 2011. — 128 с.
7. Урядовий портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246388338&cat_id=244276429.

M. Stadnyk

PUBLIC POLICY FORMATION IN UKRAINE

The analysis of the state of public policy formation in Ukraine is made. Principles of public policy are classified. The circle of main subjects is delineated. Trends and major directions for further development of publicity of political processes in Ukraine are identified.

Key words: public political activity, public policy, principles of public policy, subjects of public policy.